

Nr 184.

Av herr **Lindhagen**, om en allmän revision av folkförbundets akt.

Utrikespolitiken står fortfarande främmande för svenska folkets medvetande. Vid valrörelserna faller den mer än något annat utanför den allmänna uppmärksamheten och i riksdagen är intresset så obetydligt, att det sällan lyckas uppväcka någon debatt därom i betydelsefulla frågor. Och dock överskuggar utrikespolitiken för närvarande världssituationen och måste vara vägledaren för mänsklighetens öden. Läget avslöjades uppriktigt av förre utrikesminister Undén uti ett föredrag år 1926. I detta upplyste han enligt referatet i tidningen Socialdemokraten, att »socialdemokratien har icke något utrikespolitiskt program till arten skilt från andra partier». Detta är alldeles sant. Men bör den icke hava det eller, rättare sagt, böra icke alla partier eller åtminstone något parti ha ett vidare utrikespolitiskt program än vårt nuvarande?

*Utrikespoli-
tiken och
fredsfrågan.*

Fredsfrågans aktuella krav för närvarande äro: människornas avväpning, Asiens och Afrikas nationalitetsbefrielse, jordens befolkningsfråga samt världsspråket jämte vad därmed äger sammanhang. Bakom dessa nödvändigheter ruvar tillblivelsen av individernas andliga frihet, vilken vid sidan om och över den ekonomiska och politiska friheten utgör den oavvisliga förutsättningen för demokrati i stort, som i smått.

Dylika krav stå fortfarande väntande framför regeringarnas, parlamentens och folkförbundets tillstängda dörrar. Jag har en livlig erfarenhet därav från svensk politik och skilda interparlamentariska församlingar. Det är endast en ringare minoritet, som intresserar sig även för det mellanfolkliga livets grundvalar. Detta är förmodligen en naturlig sak, eftersom det sker. Ute ibland folket och i det dagliga livet förstå vi lättare vad det gäller, och däri ligger en förhoppning.

Ledningen av denna skygga, avvaktande politik i det väsentliga är koncentrerad hos folkförbundet. Där förekomma på nämnda område knappast några meningsyttringar, som skarpt bryta sig mot varandra. Ombuden i förbundets församling äga för övrigt endast att handla efter regeringsinstruktioner. Den svenska regeringen, oavsett sin partiriktning, plägar sända dit en konservativ, en liberal och en socialdemokrat. Alla dessa komma väl överens samt handla lojalt och gärna efter sin regeringsinstruktioner. För närvarande följas där direktiven från den frisinnade regeringen, vilken samtidigt i inrikesfrågor angripes högeligen av både höger och socialdemokrater. Detta är betecknande för stillaständet i utrikespolitiken.

Sovjet-
unionens av-
rustnings-
förslag.

Nu har emellertid i folkförbundet inträffat något nytt. Vid sammanträde med folkförbundets kommission för minskning av rustningarna den 30 november 1927 framlade Sovjetunionens för första gången närvarande ombud förslag, att kommissionen skulle omedelbart utarbeta en konvention om fullständig avrustning i alla länder. Åtgärder för ändamålet katalogiserades i 14 punkter. I programmet ingick bland annat att förstöra all krigsmaterial till lands, vatten och luften, att inrikta krigsindustrin på andra ändamål samt att avskryva krigs- och marinministerierna.

Detta program framlägger oförbehållsamt en huvudpunkt i fredsfrågan. Det drager dock med sig uppmärksamheten på andra saker, som äro sammanvävda med densamma. Särskilt gäller detta Asiens och Afrikas nationalitetsbefrielse samt jordens befolkningsfråga.

Intrycket av förslaget återgives i pressmeddelandena olika. Det verkade pinsamt på församlingen, säga några. Enligt andra utlöste det munterhet. Ostridigt är, att det väckte sensation och ej fann någon förespråkare från de övriga nationerna vid det förevarande tillfället. Det beslöts dock att framdeles diskutera förslaget. Olika meningar yppades därvid, om övertägandet av den s. k. säkerhetsfrågan borde föregå denna diskussion. Sovjets representant ansåg intet samband förefinnas mellan avrustnings- och säkerhetsproblemen och önskade snar behandling av avrustningsfrågan. Till detta förslag anslöt sig det tyska ombudet och därpå syftar förmodligen den i pressen synliga uppgiften, att Tyskland stött Sovjetunionens förslag.

Emellertid beslöt majoriteten i kommissionen att uppskjuta förslagens diskuterande till den 15 mars. Det av Versaillesfreden avrustade Tyskland kan då sannolikt påräknas ägna förslaget en viss sympati. I tyska pressen framhålles emellertid här och var, att problemet vore antingen alla länders totala avrustning eller ock rätt för de genom fredsslutet avrustade staterna att i likhet med övriga stater åter skaffa sig ett jämbördigt militärväsende. Det sista alternativet omfattas med förkärlek inom vissa kretsar, vilket också är en fara. Det karakteristiska för den utrikespolitik — som föres av folkförbundet — är dess obenägenhet att sätta grunden av tingen ens som ledstjärna. Detta kan vara förklarligt av många skäl, men förr eller senare blir det i alla fall nödvändigt, om freden skall räddas och något avsevärt vinnas.

Orsakerna till häpenheten och oviljan över Sovjetunionens förslag äro flera. Dekorativa vanor, ärftliga belastningar, ingrodda intressen samt national- och inbördeskrigens spöke resa en mur mot förnuftet och de rationella lösningarna. Främst spelar säkerligen in medvetandet, att genom Sovjetunionens förslag undertryckta folk i Asien och Afrika skulle kunna idylliskt utan svårare äventyr göra gällande sin självbestämmningsrätt och proklamera sin frihet. Det är begripligt, att de härskande folkens styrelser och majoriteter ej kunna utan vidare vara beredda till en sådan uppgivelse. Det är för stater såväl som för individer utan åtskillnad ofant-

ligt mycket svårare att avstå från vad man har, än att fordra vad man icke har. Även det privilegierade imperiet över obefolkade kolonisationsområden vill man gärna behålla och skydda med vapenmakt. De små nationer, som ej äro bundna av sådana intressen, böra väl då gå i spetsen och röja vägar för en vakthållning kring de verkliga realiteterna i de mellanfolkliga problemen.

Sovjets initiativ kan bliva, om det rätt tillvaratages, en nydaning i utrikespolitiken och folkförbundets utveckling. Det behöves i sanning nytt vin på de gamla flaskorna. Den totala avrustningen är icke en nyuppfunnen idé i detta ögonblick. Den är folkmedvetandets skötebarn genom tiderna och har sedan gammalt framförts av den organiserade pacifismen.

De tre återvändsgränderna i regeringarnas och folkförbundets fredspolitik.

Det betonades av mig vid 1927 års riksdag såsom angeläget, att de skandinaviska staterna i avrustningshänseende slöto upp vid det avrustade Tysklands sida. Sovjets initiativ har nu kommit som en mäktig impuls till uppfyllandet av fredslutets löften om även de segrande staternas avrustning. Förslaget innebär ju en utsikt till befrielse för folkförbundet, skandinaverna och andra, vilka som främsta skäl för ett militärväsende åberopat det permanenta hotet av Sovjetrepublikens rustningar och de ovissa avsikterna med desamma.

I stället för att se dessa realiteter i ögonen söka även de skandinaviska styrelserna, såvitt vi menige förstå, gömma sig undan dem. Även vi svenskar söka oss in i återvändsgränder utan utvägar. Folkförbundets program om minskning i rustningarna har varit en sådan undanflykt, ett fasthållande av krigets idé i hjärnorna, ett olösligt problem i och för sig såsom förbundets erfarenhet utvisar. Säkerhetsfrågans lösning med bibehållande av osäkerhetens realiteter är ett annat sådant halmstrå. Skiljedom även i vitala frågor utan lag eller erkänt rättstillstånd att döma efter är en tredje hopplös förevändning. Den förbättras knappast genom skiljedomstraktater mellan nationer, som ej ha anledning att komma i konflikt med varandra och således för billigt pris kunna framträda såsom skiljedomstankens riddare.

Tiden är uppenbarligen icke mogen för att kunna förvänta några nyorienteringar ännu från den skandinaviska utrikespolitiken. Interpellationer i svenska riksdagen besvaras vanligen avböjande, och motioner lämnas utan avseende. Men de skandinaviska folkens uppmärksamhet bör, på de sätt som stå till buds, oavslätligen riktas på tidens allvar. Detta är enda räddningen.

Vi måste sålunda fråga oss och före den 15 mars begära regeringens svar, om det kan förväntas, att man från skandinavisk sida är benägen att taga fasta på Sovjetunionens förslag i Genève om fullständig avrustning samt därigenom bidra till en behövlig nyorientering i utrikespolitiken och särskilt i folkförbundets statskonst.

Vidare måste vi spörja oss, om ej fredsfrågans genom berörda förslag uppenbarade sammanhang med bland annat en rimlig nationalitetsbefrielse

för utomeuropeiska folk omsider bör föranleda diskussion därom inom folkförbundet och huruvida det kan från skandinavernas sida förväntas ansatser därtill.

Slutligen förefaller det oss, som om tiden nu borde vara inne för någon skandinavisk betänksamhet inför de tre återvändsgränderna i regeringarnas och folkförbundets politik: minskning i rustningarna med bibehållande av rustningarnas ofärd, säkerhetsproblemets lösning med bibehållande av osäkerhetens grundvalar samt famlandet efter skiljedom utan lagar eller erkänt rättstillstånd att döma efter i vitala frågor.

*En allmän
revision av
folkförbundets
akt.*

Man skulle också kunna uttrycka detta så, att tiden bör vara mogen att kräva en allmän revision av folkförbundets akt. Då förbundsakten även är Sveriges högsta utrikespolitiska lag, har vårt land befogenhet och plikt att påkalla de förbättringar i akten, som äro ofrånkomliga. Det bör ej vara tillåtet att offra en generation i sänder för granskning av blott en av detaljerna. De civila lagarna underkastas vid behov en allmän revision. Akten om nationernas förbund har icke ens vid sin tillkomst uppfyllt då berättigade anspråk och tarvar således än mera nu en generell revidering.

Vid Sveriges inträde år 1920 i folkförbundet betonades av svenska statsmakterna, att förbundet utgjorde om än ofullkomligt ett första försök att samla stater och folk till samfällt arbete för fredens bevarande och rättens hävdande i världen. Riksdagens flertal uttalade därvid den förvissningen, att landets regering skulle oavslåligt hava sin uppmärksamhet inriktad på att begagna de möjligheter, som erbjödo sig, att verka för förbundets utveckling. Denna sats beskars dock till överensstämmelse med tidens kynne. Majoriteten framhöll några riktlinjer för denna utveckling, vilka borde anses såsom de viktigaste. Det sålunda framförda programmet var, så vitt jag förstår, icke blott särdeles ofullständigt. Det undvek ett inträngande i det väsentliga och avsåde sig därmed anspråk på att kunna tjäna såsom en ledning.

En allmän revision av folkförbundets akt betyder icke blott en ändring i form utan förutsätter en omläggning av sinnelaget. Förgäves har hitintills de senare åren väckts förslag om en allmän revision hos riksdagen samt vid interparlamentariska möten. Uti motionen 146 inom första kammaren vid 1924 års riksdag utvecklades ämnet vidlyftigt och berördes därvid såsom exempel tolv olika punkter, som borde uppmärksammas.

År 1924 anmärkte interparlamentariska unionens råd i anledning av min motion, att saken måhända kunde lämpligare upptagas, då unionen 1925 sammanträdde utanför Europa. Man kan fråga, varför icke lika väl inom Europa. Unionens kongress förstnämnda år förkastade förslaget, men några röstade dock för detsamma. I följd av rådets nyssnämnda förespeglning återkom framställningen 1925 till kongressen i Washington. Nu ställde sig rådet avvisande utan vidare med erinran allenast, att plats ej fanns på dagordningen. Följaktligen föll förslaget även denna gång i

kongressen. En del medlemmar röstade emellertid för detsamma. Vid allmänna fredskongressen 1926 i Genève, där jag ej kunde infinna mig men inlämnat förslag bland annat i förevarande ämne, lärer majoriteten uttalat sig för en allmän revision av förbundsakten.

Det behöver ej erinras, att ett svenskt initiativ i denna angelägenhet bör inledas med ett försök till skandinavisk samling.

Vid nordiska interparlamentariska förbundets konferens i Köpenhamn 1926 framfördes därför även ämnet i ett tilläggsförslag till ett uttalande om folkförbundets råds sammansättning. Under diskussionen uttalades för första gången, såsom det föreföll, åtskillig sympati för saken. Men tillägget förkastades i alla fall med 35 röster mot 10 (i prot. står orätt 8). Minoriteten bestod av en dansk konservativ och två danska radikaler, en finsk konservativ och fem finska socialdemokrater samt från svensk och norsk sida endast undertecknad förslagställare. Åtskilliga underlätto att rösta.

Vid en revision om folkförbundets akt kunna naturligtvis olika meningar göra sig gällande om vilka punkter, som kräva omgestaltning, och i vilken riktning densamma bör gå. Vad som bör fasthållas är det faktiska förhållandet, att folkförbundets konstitution utgör ett idéprogram och icke en vanlig författning, som skall i det dagliga livet efterlevas. Enligt mångas mening bör revisionen inrikta sig på bl. a.:

att i akten inskrives den fullständiga avrustningen, som bör snarast möjligt eftersträvas, dock med bibehållande av en ordningsmakt;

att de militära och ekonomiska sanktionerna utgå ur akten;

att nationernas självbestämmanderätt uttryckligen upptages såsom en ledande grundsats och utsträcker med lika rätt till undertryckta folk i andra världsdelar, vilkas nationalitetsbefrielse således icke vidare bör vara en inre angelägenhet för härskande stater, utan en internationell rättsfråga;

att i sammanhang därmed jordens befolkningsfråga och rasernas likställighet också få en plats uti idéprogrammet;

att skapandet av ett världspråk, som inläres i alla världens skolor, upptages i idéprogrammet såsom en angelägenhet av utomordentlig vikt icke minst för freden;

att folkförbundets representation omorganiseras i syfte att representanterna utväljas i de respektive länderna genom allmänna val eller annorledes, så att de kunna framträda med egna initiativ och ej vara bundna av regeringsdirektiv;

att motionsrätt till förbundet även tillerkännes de olika parlamenten och dess särskilda kamrar med förbigående av regeringarna, ävensom fredsorganisationer och andra korporationer, som anses böra tilläggas en sådan rätt;

att även minoriteter inom ovannämnda motionsberättigade erhålla motionsrätt i viss omfattning; samt

att individernas karaktärsdaning eller den andliga friheten vid sidan

av den ekonomiska och politiska i akten erkännes såsom den oundvikliga förutsättningen för demokrati i stort och smått eller med andra ord för goda viljans regim, vilken ensam kan skapa varaktig fred; samt

att sålunda pluggskolans i världen omvandling till en karaktärs-, kunskaps- och yrkesskola med likvärdig fostran för alla är gemensam fredsangelägenhet för folken av omätbar vikt.

På grund av denna motivering hemställes,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t begära övervägande av svenskt initiativ till en allmän revision av folkförbundets akt i syfte att dess idéinnehåll må bättre motsvara förbundets ideella uppgift.

Stockholm den 21 januari 1928.

Carl Lindhagen.